

Φορέας Υλοποίησης: EJTN

Τόπος Διεξαγωγής: Πράγα

Ημερομηνία: 21/4/2016

Τίτλος: Human Trafficking and Crimes related to refugees

Συμμετοχή : Στυλιανός Μπίος, Πρωτοδίκης

Έκθεση Πεπραγμένων

Στις 21 Απριλίου 2016 συμμετείχα, κατόπιν έγκρισης του Γενικού Διευθυντή της Σχολής Δικαστών, σε σεμινάριο που διοργανώθηκε από το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Εκπαίδευσης Δικαστών (European Judicial Training Network – EJTN) και πραγματοποιήθηκε στην Τσέχικη Ακαδημία Δικαστών, στην πόλη της Πράγας. Το θέμα του σεμιναρίου ήταν «Human Trafficking and Crimes related to refugees - Trafficking in human beings and illegal immigrant smuggling crisis» και γλώσσα εργασίας η αγγλική.

Σκοπός του σεμιναρίου ήταν η παρουσίαση της αντιμετώπισης του ίδιου φαινομένου υπό το πρίσμα τριών διαφορετικών χωρών: μίας χώρας εισόδου, μίας χώρας διέλευσης (transit) και μίας χώρας προορισμού. Αρχικά, ως αντίστοιχες χώρες είχαν επιλεγεί η Ιταλία, η Τσεχία και η Νορβηγία και το πρόγραμμα των εισηγήσεων είχε διαμορφωθεί αναλόγως. Ωστόσο, λόγω κωλύματος του εκπροσώπου της Ιταλίας, ως χώρα εισόδου εκπροσωπήθηκε τελικά η Ελλάδα από τον Αντεισαγγελέα Εφετών Νικόλαο Ποιμενίδη. Η εισήγησή του επικεντρώθηκε στο modus operandi των δικτύων trafficking, με βάση τα κοινά χαρακτηριστικά των υποθέσεων που απασχολούν τις αστυνομικές και τις δικαστικές αρχές. Ο ομιλητής διαχώρισε τις υποθέσεις trafficking σε δύο κατηγορίες, αφενός αυτές στις οποίες η διακίνηση συντελείται μέσω του ποταμού Έβρου και αφετέρου αυτές στις οποίες η διακίνηση πραγματοποιείται διά θαλάσσης. Αναφορικά με τις πρώτες, ο

εισηγητής επισήμανε ότι η διακίνηση οργανώνεται από την πόλη της Κωνσταντινούπολης, ενώ οι παράνομοι μετανάστες πληρώνουν ποσά που κυμαίνονται μεταξύ 1.500 και 2.500 ευρώ το άτομο και μεταφέρονται με αυτοκίνητα μέχρι τις όχθες του ποταμού Έβρου από την πλευρά της Τουρκίας, τον οποίο και διασχίζουν με βάρκες χωρητικότητας 10 ατόμων. Στην ελληνική πλευρά αναμένουν συνεργοί για να τους μεταφέρουν στα οχήματα, τα οποία βρίσκονται σε απόσταση μέχρι 5 χιλιόμετρα από τις όχθες του ποταμού. Οι οδηγοί αυτοί συχνά δεν είναι Έλληνες αλλά αλλοδαποί, Σύροι και Ιρακινοί, οι οποίοι σε περίπτωση σύλληψής τους παριστάνουν τους διακινούμενους και όχι τους διακινητές. Οι μετανάστες, αφού επιβιβαστούν στα οχήματα, μεταφέρονται στην Αθήνα και τελευταίως και στη Θεσσαλονίκη. Συνήθως πρόκειται για φορτηγά οχήματα, κάποια εκ των οποίων έχουν τροποποιηθεί για να διαθέτουν κρύπτες. Τα οχήματα αυτά συχνά είναι κλεμμένα ή φέρουν άλλες πινακίδες κυκλοφορίας από τις νόμιμες, ενώ συχνά πρόκειται για βουλγάρικα οχήματα που οδηγούνται από Βούλγαρους οδηγούς. Παρατηρείται δε η ύπαρξη συνεργών – προπομπών των οχημάτων, οι οποίοι ενημερώνουν τους οδηγούς των οχημάτων με τους παράνομους μετανάστες για την τυχόν αστυνομική παρουσία. Στη συνέχεια, ο εισηγητής αναφέρθηκε στη διακίνηση μέσω θάλασσας και τόνισε ότι η πρακτική αντιμετώπιση της κατάστασης είναι δυσχερής και συχνά μετατρέπεται από επιχείρηση αποτροπής σε επιχείρηση διάσωσης. Τα σημεία εισόδου είναι τα νησιά της Μυτιλήνης, της Σάμου, της Χίου αλλά και της Σαμοθράκης. Οι διακινούμενοι επιβιβάζονται σε σιάφη, με εξωλέμβιες μηχανές, στις περισσότερες δε των περιπτώσεων δεν συνοδεύονται από διακινητές. Για την αντιμετώπιση της διαρκώς αυξανόμενης εισόδου παράνομων μεταναστών δημιουργήθηκαν τα κέντρα υποδοχής και φιλοξενίας των προσφύγων και των μεταναστών (hot spots). Κατόπιν πρότασης των ελληνικών δικαστικών αρχών, τοποθετήθηκαν δύο εισαγγελικοί λειτουργοί ως σύνδεσμοι στο τοπικό κέντρο επιχειρήσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης European Union Regional Task Force). Ο εισηγητής, εισαγγελέας και ο ίδιος, θεωρεί ότι η τοποθέτηση αυτή ενδεχομένως να έρχεται σε αντίθεση με σειρά διατάξεων του Συντάγματος και του Κώδικα δικαστικών λειτουργιών σχετικά με τις αρμοδιότητες των εισαγγελέων. Στη

συνέχεια, ο Έλληνας εισηγητής παρουσίασε τον τρόπο με τον οποίο η Ελλάδα αντιμετωπίζει τόσο τους διακινητές όσο και τους διακινούμενους. Ως προς τους διακινητές, ανέφερε ότι το 2015, συνελήφθησαν από τις αστυνομικές αρχές 92 διακινητές, έναντι 74 το 2014, στις Φέρες, το Τυχερό, το Σουφλί και τον Έβρο. Από αυτούς, 23 ήταν Βούλγαροι, 18 Έλληνες, 12 Σύροι, 11 Τούρκοι, τέσσερις Γεωργιανοί, τέσσερις Ιρακινοί, τέσσερις Ρουμάνοι, τρεις Γερμανοί, τρεις Πακιστανοί, δύο Αλβανοί και ένας άλλης εθνικότητας. Οι διακινητές διώκονται σύμφωνα με το άρθρο 94 παρ. 1 του ΠΚ και το άρθρο 30 παρ. 1 β-α, 10 και 11 του Ν. 4251/2014, ενώ τα οχήματα κατάσχονται. Οι περισσότεροι διακινούμενοι είναι Σύροι και Ιρακινοί. Συνήθως δεν φέρουν μαζί τους ταξιδιωτικά έγγραφα. Οι διακινούμενοι φωτογραφίζονται και λαμβάνονται τα δαχτυλιανά τους αποτυπώματα, ενώ κατά την πρόβλεψη του άρθρου 83 παρ. 2 του Ν. 3386/2005 η εισαγγελική αρχή απέχει από την άσκηση ποινικής δίωξης. Ο εισηγητής επισήμανε την έλλειψη συνεργασίας με τις τουρκικές αρχές, οι οποίες είτε δεν απαντούν στα αιτήματα συνεργασίας είτε τα στοιχεία που παρέχουν δεν είναι τα ορθά, ενώ υποστήριξε ότι η Τουρκία δεν συμμορφώνεται και με τα υπογραφέντα ανάμεσα στην ίδια και την Ευρωπαϊκή Ένωση. Κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το πρόβλημα μπορεί να αντιμετωπιστεί μόνο με τη συνεργασία της Ελλάδας και της Βουλγαρίας, κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ η σύλληψη και η καταδίκη των συνεργατών των κυκλωμάτων διακίνησης μόνο στην Ελλάδα, χωρίς την αντίστοιχη των διακινητών στην Τουρκία, δεν μπορεί να επιφέρει σημαντικά αποτελέσματα. Το κλειδί της επιτυχίας είναι η στενότερη συνεργασία, απαλλαγμένη από στερεότυπα και προκαταλήψεις, και η συνεχής ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των εμπλεκόμενων χωρών.

Στη συνέχεια, τον λόγο έλαβε η Jana Zezulova, διδάκτωρ νομικής και εθνικός σύνδεσμος της Τσέχικης Δημοκρατίας στο θέμα του trafficking. Υπενθύμισε ότι η Τσέχικη Δημοκρατία είναι μέρος της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το Διεθνές Οργανωμένο Έγκλημα από το 2013, του Πρωτοκόλλου για το Trafficking από το 2015, του Πρωτοκόλλου για την πώληση παιδιών, για την παιδική πορνεία και πορνογραφία από το 2013, ενώ δεσμεύεται και από την οδηγία

της Ε.Ε. 2011/36 για την πρόληψη και καταπολέμηση του trafficking και της προστασίας των θυμάτων., καθώς και από τη σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για δράσεις κατά του trafficking. Ακολούθως, η εισηγήτρια αναφέρθηκε στο άρθρο 26 της τελευταίας αυτής σύμβασης, το οποίο κατοχυρώνει την αρχή της μη τιμωρίας των διακινούμενων, ενώ σημείωσε ότι οι διακινητές συχνά χρησιμοποιούν μεθόδους ψυχολογικού καταναγκασμού για τις οποίες η τσέχικη νομοθεσία δεν παρέχει εργαλεία αντιμετώπισης. Επισημάνε, τέλος, ότι με βάση νόμο που θεσπίστηκε το 2013 υπάρχει πλέον πρόνοια για την παροχή βοήθειας προς τους μάρτυρες και τα θύματα της διακίνησης.

Τρίτη και τελευταία ήταν η παρουσίαση του Rudolf Christoffersen, δικηγόρου και εκπροσώπου της Νορβηγίας στη Eurojust, ο οποίος αναφέρθηκε στο trafficking, στη μετανάστευση και στην παράνομη μετακίνηση ανθρώπων καθώς και στον κίνδυνο διείσδυσης τρομοκρατών. Λόγω της προσφυγικής κρίσης, η αύξηση της εργασιακής αλλά και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης των διακινούμενων ατόμων είναι αναμενόμενη. Οι παράνομοι μετανάστες που φθάνουν στην Νορβηγία δηλώνουν ότι το ταξίδι τους ήταν οργανωμένο, οι περισσότεροι δε από αυτούς καταφθάνουν με λεωφορεία, τρένα ή αυτοκίνητα, με αφετηρία την Νότια Ευρώπη και μέσω Γερμανίας, ενώ τον τελευταίο καιρό καταφθάνουν και μέσω Ρωσίας. Κάποιοι καταφθάνουν με αεροπλάνα της γραμμής μέσω άλλων χωρών που έχουν υπογράψει τη συνθήκη Σένγκεν, χρησιμοποιώντας πλαστά διαβατήρια. Μέχρι σήμερα δεν υπάρχουν αποδείξεις, αλλά μόνο μικρές ενδείξεις, ότι τα δίκτυα διακινητών στην Μεσόγειο έχουν σχέσεις με παρόμοια δίκτυα στη Νορβηγία. Οι αιτούντες άσυλο στη Νορβηγία το έτος 2011 ανέρχονταν σε 10.000 άτομα, ενώ το 2015 ανήλθαν σε 32.000 άτομα, 10.267 εκ των οποίων ήταν Σύριοι, 6.524 Αφγανοί, 2.921 Ιρακινοί, 2.893 από την Ερυθραία, και 1.253 Ιρανοί, ενώ το ίδιο έτος η Νορβηγία είχε τον τρίτο μεγαλύτερο αριθμό αιτούντων ασύλων αναλογικά με τον πληθυσμό των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Δήλωσε ότι ο αριθμός των μη συνοδευόμενων ανήλικων αυξάνεται ανησυχητικά, καθώς τον Μάιο του 2014 οι ασυνόδευτοι ανήλικοι ανέρχονταν σε 150, ενώ τον ίδιο μήνα του 2015 σε 360. Εξάλλου, κατά την περίοδο 2013-2016, 788 παιδιά έχουν εξαφανιστεί από

τα κέντρα υποδοχής της Νορβηγίας. Η Νορβηγία δεν αποτελεί παραδοσιακό στόχο εξτρεμιστικών ισλαμικών ομάδων, όμως το γεγονός αυτό σταδιακά αλλάζει, καθώς κατά το τελευταίο χρονικό διάστημα έχουν εμφανιστεί μικρές ομάδες συμπαθούντων την εξτρεμιστική ισλαμική ιδεολογία. Ο εισηγητής σημείωσε έπειτα ότι στη Νορβηγία έχουν εμφανιστεί περιπτώσεις trafficking για εργασιακή εκμετάλλευση, για πορνεία και για επαιτεία, ενώ μέχρι σήμερα δεν έχει αναφερθεί περίπτωση trafficking για αφαίρεση οργάνων. Τα μεγαλύτερα προβλήματα στην καταπολέμηση του φαινομένου συνίστανται στην ελλειμματική διαμοίραση της σχετικής γνώσης και εμπειρίας μεταξύ της αστυνομίας, των δικαστικών αρχών και των κοινωνικών υπηρεσιών, ενώ συχνά η εμβέλεια των ερευνών καλύπτει μόνο το εθνικό επίπεδο και δεν επεκτείνεται στο διεθνές πεδίο. Το 2014 διακριβώθηκαν 209 περιπτώσεις trafficking που σχετιζόνταν με την πορνεία και 103 με υποχρεωτική εργασία, κατά τα έτη όμως 2005-2014 υπήρξαν μόνο 37 καταδικές για το trafficking. Λόγω του ότι οι μετανάστες προέρχονται από φτωχές χώρες έχει παρατηρηθεί αύξηση της πορνείας με την εκμετάλλευσή τους. Για τον λόγο αυτό, από το 2009 ψηφίστηκε νόμος ο οποίος κατέστησε ποινικό αδίκημα την αγορά σεξ, ποινικοποιώντας την συμπεριφορά του αγοραστή και όχι της πόρνης, ενώ μελέτες που διεξήχθησαν κατόπιν πέντε ετών εφαρμογής του νόμου απέδειξαν ότι ο τελευταίος απέφερε πράγματι καρπούς και μειώθηκε τόσο η προσφορά όσο και η αγορά σεξουαλικών υπηρεσιών, ενώ οι αναλυτές αναφέρουν ότι η σχετική αγορά έχει συρρικνωθεί σε ποσοστό 45% σε σχέση με το 2008. Ο ομιλητής υπογράμμισε, καταληκτικώς, ότι ιδιαίτερη πρόκληση για τις δικαστικές και τις αστυνομικές αρχές είναι το γεγονός ότι πολλές φορές τα θύματα trafficking δεν θεωρούν τους εαυτούς τους ως τέτοια θύματα.

Εν κατακλείδι, η παρουσίαση τριών διαφορετικών οπτικών για τα προβλήματα trafficking, εκ μέρους και των τριών ειδών χωρών (εισόδου, διέλευσης και προορισμού) οι οποίες εμπλέκονται σε αυτά στο πλαίσιο της σημερινής προσφυγικής και μεταναστευτικής κρίσης, κατέστησε το σεμινάριο άκρως ενδιαφέρον. Κοινό συμπέρασμα των εισηγητών ήταν η ανάγκη για στενότερη διακρατική συνεργασία και προσήλωση στην αντιμετώπιση του ζητήματος του

trafficking, η σημασία του οποίου εντείνεται διαρκώς λόγω των συνεχών προσφυγιών και μεταναστευτικών ροών.